

เพลงพื้นบ้านกันตรึมสู่กันตรึมร่วมสมัย

From Kuntruem traditional songs to the contemporary music.

อมรรัตน์ พิเลิศ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง เพลงพื้นบ้านกันตรึมสู่กันตรึมร่วมสมัย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการจากเพลงพื้นบ้านกันตรึมสู่เพลงกันตรึมร่วมสมัย ของชาวไทยเขมรในเขตจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า เพลงพื้นบ้านกันตรึมได้พัฒนาจากเพลงของกลุ่มชน และเป็นเพลงอาชีพในที่สุด เพลงพื้นบ้านกันตรึมร่วมสมัยเป็นการแสดงที่ได้รับความนิยมอย่างมาก ทำให้มองเห็นอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่เข้ามามีบทบาทต่อสังคมในเรื่องเพลงพื้นบ้านค่อนข้างมาก ส่งผลให้เพลงพื้นบ้านกันตรึม ต้องปรับเปลี่ยนตัวเองไปเพื่อความอยู่รอดในสังคม เพราะเพลงพื้นบ้านเหล่านี้เป็นวัฒนธรรม จึงมีการปรับเปลี่ยนตัวเองไปตามสภาพแวดล้อมและสังคมที่เปลี่ยนไป การปรับเปลี่ยนดังกล่าวเป็นการลดช่องว่างระหว่างวัยสำหรับคนหนุ่มสาวและคนแก่ กล่าวคือ ยังคงรูปแบบเพลงพื้นบ้านแบบดั้งเดิมไว้โดยนำส่วนเด่นๆ ของเพลงพื้นบ้านแบบดั้งเดิมและเพิ่มส่วนที่เป็นแนวสมัยใหม่ที่วัยรุ่นชอบ โดยเฉพาะความรวดเร็วของท่วงทำนองเพลงร่วมสมัย และการเดินแบบสมัยใหม่เข้ามาผสมผสานกับเพลงพื้นบ้านแบบเก่า เช่น ลักษณะการเล่นยังร้องโต้ตอบระหว่างชายหญิง ซึ่งสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน ใช้คำพูดแหลมคม มีการร้องรับซึ่งยังเป็นรูปแบบดั้งเดิมของคนรุ่นเก่าที่นิยมดูกัน ส่วนคนรุ่นใหม่จะนิยมเพลงที่มีจังหวะเร็ว ใช้ดนตรีสากลเข้ามาประกอบ และการแต่งกายที่ทันสมัยทันสมัย มีการเดินทางเครื่องนุ่งกระโปรงสั้นๆ มาเต้นประกอบการเล่นเพลงกันตรึม และจังหวะที่เร้าใจ ครึกครื้นสนุกสนาน ประกอบเพลงซึ่งถูกใจเด็กยุคใหม่นับว่าเป็นการผสมผสานจุดดีเข้าด้วยกันอย่างกลมกลืนจนกลายเป็นกันตรึมร่วมสมัย ในปัจจุบันกันตรึมสมัยใหม่ เป็นการประยุกต์การเล่นกันตรึมแบบดั้งเดิม ซึ่งมีการร้องเพลงกันตรึมที่ทำนองเพลงที่เป็นแบบแผนหลากหลายทำนอง เช่น ทำนองและจังหวะเพื่อเล่นบทไหว้ครู ทำนองและจังหวะที่ใช้บรรเลงในขบวนแห่ในงานพิธีต่างๆ ทำนองและจังหวะเบ็ดเตล็ดต่างๆ โดยมีวงดนตรี กันตรึมพื้นบ้านบรรเลงประกอบ ได้พัฒนาตัวเองโดยมีการประยุกต์ขึ้นใหม่ด้วยการนำเครื่องดนตรีสากล เข้ามาผสมผสาน และเล่นจังหวะที่เร้าใจสนุกสนาน เพลงร้องเป็นภาษาท้องถิ่นที่เข้าใจง่าย แต่งเรียบเรียงขึ้นใหม่แต่ยังยึดรูปแบบของเพลงกันตรึมอยู่ มีการร้องโต้ตอบของกันตรึมจะผลัดเปลี่ยนกันร้องโต้ตอบ เพลงกันตรึมระหว่างชาย-หญิง นอกจากนี้เพลงพื้นบ้านกันตรึมร่วมสมัย ได้มีการนำ

เอาระบบเวที แสง สี เสียง เครื่องมือถ่ายทำ และเครื่องมือตัดต่อที่ทันสมัย ตลอดจนได้พัฒนาการแต่งกายของนางเครื่องให้น่าตื่นตาตื่นใจ ได้พัฒนาการแสดง เพลงดนตรี จนสามารถก้าวเข้าสู่ความเป็นสากล ซึ่งแต่เดิมคนทั่วไปจะมองศิลปะเพลงพื้นบ้านว่าเป็นศิลปะการแสดงที่ล้าสมัย โบราณและค่อนข้างเชย จากการพัฒนาเพลงพื้นบ้านกันตรึมร่วมสมัยจนก้าวเข้าสู่ระบบสากลและได้ทำการอัดเทปออกจำหน่าย ทั้งแผ่นซีดีและแผ่นดีวีดี จนได้รับความนิยมไปทั่วประเทศทุกภาค

ความสำคัญ : เพลงพื้นบ้าน, กันตรึม, ร่วมสมัย

บทนำ

จังหวัดสุรินทร์ เป็นจังหวัดเก่าแก่จังหวัดหนึ่งในภาคอีสาน มีผู้คนตั้งหลักแหล่งอยู่ก่อนสมัยอยุธยาเป็นราชธานี เพราะมีโบราณวัตถุ โบราณสถาน และจากซากปราสาทหิน วัสดุก่อสร้างสมัยขอมเรื่องอำนาจ อักษรจารึกตามโบราณสถานต่างๆ เป็นหลักฐานให้เห็นถึงชนเผ่าดั้งเดิมที่อาศัยอยู่ในจังหวัดสุรินทร์เป็นพวกละว้าเขมร ส่วย จากสภาพภูมิศาสตร์จังหวัดสุรินทร์มีอาณาเขตส่วนหนึ่งที่ติดกับประเทศกัมพูชามีเทือกเขาดงรักเป็นเส้นอาณาเขต จากความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ทำให้กลุ่มชนทั้งสองประเทศไปมาหาสู่กันและแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกันจากประวัติศาสตร์การอพยพของชาวกัมพูชาเข้ามาอาศัยในผืนแผ่นดินไทยในจังหวัดใกล้เคียงเมื่อยามเกิดศึกสงครามหรือยามมีภัยพิบัติตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน การกลมกลืนทางชนชาติและวัฒนธรรม จึงทำให้จังหวัดสุรินทร์มีความหลากหลายและความโดดเด่นทางด้านภาษาขนบธรรมเนียม ประเพณีและวัฒนธรรมแตกต่างจากจังหวัดอื่นๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออันเนื่องมาจากมีกลุ่มชนพื้นเมืองดั้งเดิม 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชาวไทยเขมร กลุ่มชาวไทยลาว และกลุ่มชาวไทยกวยหรือส่วย ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีอัตลักษณ์ ทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในเขตจังหวัดสุรินทร์ประชากรส่วนใหญ่พูดภาษาถิ่นเขมร ซึ่งคล้ายคลึงกับภาษาเขมรกัมพูชามีบางส่วนผิดเพี้ยนไปบ้างเพราะได้รับอิทธิพลจากสังคมไทย ศิลปวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่จึงมีส่วนคล้ายกัมพูชา ดังนั้นศิลปวัฒนธรรมของจังหวัดสุรินทร์จึงเป็นของชาวไทยเขมรมากที่สุด (อารีย์ ทองแก้ว. 2549 : 31-34)

กลุ่มชาวไทยเขมรมีวิถีชีวิตเรียบง่าย ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ อาหารหลัก คือ ข้าวเจ้า ปลาธำเขมร ปลาจ่อม ปลาแห้ง ปลาย่าง น้ำพริกจิ้มผัก ผลไม้ได้แก่ กล้วย น้อยหน่า มะม่วง มะพร้าว ส่วนขนมได้แก่ ขนมโชค ขนมเนยล ขนมกระบอก ขนมมูก ขนมกันตาราง เป็นต้น ชาวบ้านเขมรนับถือศาสนาพุทธ มีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ จะมีประเพณีไหว้บรรพบุรุษ เรียกว่า ประเพณีเบ็นหรือแซนโฌนตา ซึ่งคล้ายกับวันสารทไทย มีพิธีมองกั้วจองไต่หรือพิธีบายศรีสู่ขวัญ นิยมจัดในงานมงคล เช่น งานขึ้นบ้านใหม่ งานสมรส งานอุปสมบท เป็นต้น การแต่งกายชาวไทยเขมร ผู้หญิงนุ่งผ้าถุง

(จำปาศักดิ์) ซึ่งเป็นผ้าไหมพื้นเมืองที่มีชื่อ เช่น ผ้าโฮล ผ้าอัมปรม ผ้าขึ้น ผ้าสาคร ส่วนผู้ชายจะนุ่งโจง ผู้หญิงใส่เสื้อแขนกระบอก ผู้ชายใส่เสื้อคอกลม สวมเครื่องประเงิน เรียกว่า ปะเก้อม (ปะคำ) นำมาร้อย เป็นสร้อยหรือต่างหู (ประกอบ ผลงาม. 2528 : 34)

นอกจากนี้ยังมีการละเล่นพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือการละเล่นที่เกิดจาก พิธีกรรมความเชื่อ เนื่องจากจังหวัดสุรินทร์เป็นดินแดนที่มีความเจริญมาตั้งแต่อดีต ประชาชนในพื้นที่มีความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูตผีวิญญาณสืบทอดกันมา เพราะตามสภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นป่าดงทำให้มีความหนักกลัวที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยไม่รู้สาเหตุของการเกิดเหตุต่างๆ จึงถือว่าอำนาจลี้ลับดลบันดาลให้เป็นไป จึงพิธีกรรมบวงสรวง สะเดาะเคราะห์หรือไหว้ทรงเจ้าเพื่อขอความคุ้มครองขอให้หายจากโรคภัย เป็นวัฒนธรรมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคนพิธีกรรมที่สำคัญ ได้แก่ เรือมมะมัวด เรือมมอญกวด จอญโด และเรือมตรด ส่วนการละเล่นในงานนักขัตฤกษ์ เป็นการละเล่นฟ้อนรำในงานประจำปี หรืองานสนุกสนานรื่นเริงของท้องถิ่นต่างๆ ประกอบด้วยเรือมกันตรึม เรือมอันเร(รำสาก) เรือมอาโย เรือมอันรูด (รำสุ่ม) เรือมตันยู(รำรุ่ม) เรือมตะลือก (รำกะลา) เรือมกะโน๊บติงตอง(รำตักแต่นรำข้าว) เรือมจับกรับและเจรียง เป็นต้น (อารีย์ ทองแก้ว. 2549 : 190)

ความเป็นมาของเพลงพื้นบ้านกันตรึม

กันตรึมเป็นเพลงพื้นบ้านที่นิยมเล่นกันมาอย่างแพร่หลายในแถบอีสานตอนใต้ของกลุ่มชนชาวไทยเขมรในเขตจังหวัดบุรีรัมย์ ศรีสะเกษและสุรินทร์ ชาวไทยเขมรจังหวัดสุรินทร์ได้นำเพลงกันตรึมมาบรรเลงในงานมงคลต่างๆ และใช้แสดงในงานพิธีกรรมต่างๆ อาทิ งานบวชนาค งานแต่งงาน งานฉลองขึ้นบ้านใหม่ โขนจูก บรรเลงให้เกิดความครึกครื้นในขบวนแห่ และพิธีกรรมบ้นใจลมมัวด (ทรงเจ้ามะมัวด) การขับร้องเพลงกันตรึมนิยมเล่นในสังคมชาวไทยเขมรและชาวไทยส่วยในเขตอีสานใต้เท่านั้น ส่วนในบริเวณชายแดนเขมรกัมพูชาที่มีอาณาเขตติดกับชายแดนไทย นิยมเล่นดนตรีพื้นบ้านเรียกว่า เพลงอาร์กซ์ ชาวไทยเขมรในเขตอีสานตอนใต้ไม่ได้เรียกกันตรึมว่า เพลงอาร์กซ์ ตามแบบชาวเขมรในกัมพูชา แต่เรียกว่า กันตรึม ตามเสียงของอุปกรณ์ดนตรีที่ประกอบการเล่นกันตรึมคือเสียงกลองโพนที่มีเสียงดัง โจ๊ะ ครึม ครึม นั่นเอง

แรกเริ่มนิยมเล่นประกอบพิธีกรรม เรียกว่า เล่นเพลงอาร์กซ์ รักษาคนไข้โดยมีความเชื่อว่าผู้ป่วยประทุพติผิด เป็นเหตุทำให้เทวดาอาร์กซ์ลงโทษ รักษาโดยใช้เครื่องดนตรีกันตรึมประกอบในพิธีกรรมดังกล่าว ยังนิยมกันมาถึงทุกวันนี้ มีเครื่องดนตรีประกอบด้วย ปี่อ้อ ซอกลาง กลองโพน ฉิ่ง ฉาบ และการร้องประกอบเพลงในทำนองต่าง ๆ ร่วม 200 ทำนองเพลง ต่อมาได้นำมาบรรเลงในพิธีแต่งงานเป็นเพลงกล่อมหอ ของคู่บ่าวสาว และได้พัฒนางานกันตรึมเป็นกันตรึมประยุกต์ตามสมัยนิยม ปัจจุบันมีอยู่หลายคณะ แต่ละได้ปรับปรุงแบบแข่งขันกันเป็นธุรกิจกันตรึมรีออด กันตรึมเจรียง เป็นต้น กันตรึมถือเป็นแม่บทเพลงพื้นบ้านของจังหวัดสุรินทร์ ไม่ทราบแน่ชัดว่ามีมาแต่เมื่อไร ลักษณะเป็นเพลงปฏิพากย์คล้ายเพลง

ค่อย เพลงเรือ หรือลำตัดของภาคกลาง กันตรึมไม่มีแบบแผนของทำนองที่แน่นอน แต่เน้นความไพเราะของเสียงร้องและความสนุกสนานของท่านองเพลง ปัจจุบันมีการพัฒนานำเอาเครื่องดนตรีสากล กลองชุด กีตาร์ และเบส เล่นประกอบตามความนิยมของผู้ดู

ปัจจุบันการเล่นกันตรึมได้พัฒนารูปแบบไปอย่างมากตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมเพื่อสนองความต้องการของผู้ชม เช่น มีการนำเครื่องดนตรีสากลประเภทกลองชุด เบส กีตาร์ อีเล็กโทรมาเล่นแทน หรือเล่นผสมกับเครื่องดนตรีโบราณ แต่อย่างไรก็ตามเอกลักษณ์ของกันตรึมก็ยังคงเดิมอยู่ คือ เสียงกลองโทนยังคงให้จังหวะ มีคำร้องเป็นภาษาเขมรสูง และมีเนื้อหาของเพลงที่สะท้อนวิถีชีวิตชาวอีสานได้อย่างชัดเจน กันตรึมได้พัฒนารูปแบบไปจากเดิมทั้งการบรรเลง ขับร้อง ฟ้อนรำ การเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์สืบเนื่องจากภาวะเศรษฐกิจ สภาพสังคม ค่านิยมสมัยใหม่ ตลอดจนสื่อทางวิทยุ โทรทัศน์ ส่งผลให้กันตรึมได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงให้เข้ากับสมัยนิยมและควบคู่กับความเป็นพื้นบ้านแบบดั้งเดิมเอาไว้ด้วย

เพลงพื้นบ้านกันตรึมแบบดั้งเดิม

ลักษณะทั่วไปของกันตรึมแบบดั้งเดิม “กันตรึมเป็นชื่อเพลงพื้นบ้านเก่าแก่ของจังหวัดสุรินทร์ และมีแหล่งกำเนิดในถิ่นอีสานใต้ เพลงกันตรึมมีหลายทำนอง ซึ่งมีเรียกแตกต่างกันไปทุกทำนองตามลักษณะ ของเพลง มีทั้งจังหวะช้า ปานกลาง เร็ว กันตรึมแต่ละวงจะมีการบรรเลงได้ไม่หมดทุกทำนอง จะเลือกเฉพาะที่จำเป็นจะต้องใช้อยู่เสมอ และเป็นที่นิยมชมชอบของชาวบ้านในแต่ละแคว้นนั้นๆ แต่เดิมนั้นการละเล่นกันตรึมจะมีเฉพาะบทร้องล้วนๆ โดยผู้ร้องจะมีลีลาการร่ายรำประกอบในบทเพลง และผู้ร่วมวงที่ไม่เล่นดนตรีก็จะร่วมรำประกอบการร้องบ้าง ต่อมาให้ผู้แสดงเป็นผู้หญิงมาร่วมแสดงประกอบการร้องเพลงในบางเพลงที่สามารถทำได้ เพื่อให้เกิดความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งการรำประกอบนี้เรียกว่า “เรื่อกันตรึม” และได้พัฒนาให้ทำรามีระเบียบสวยงามขึ้น

กันตรึมประกอบด้วยเครื่องดนตรี ดังนี้ กลอง กันตรึม (สก็วล) 2 ลูก ปี่อ้อ 1 เลาชอกกันตรึม (ตรัว) 1 คัน ปี่ไซ (ปี่โน) 1 เล่า ฉิ่ง 1 คู่ กรับ 1 คู่ และฉาบ 1 คู่ ผู้เล่นโดยทั่วไปประมาณ 4 คน จะเป็นชายหญิงก็ได้ แต่ส่วนใหญ่เป็นชาย ส่วนผู้หญิงก็มีหน้าที่ร้อง และรำไปตามจังหวะเพลง

การแต่งกายในการเล่นกันตรึม จะแต่งกายตามสบาย หากการแต่งกายตามแบบประเพณีนิยมของท้องถิ่นก็ได้ เช่น ผู้ชายนุ่งผ้าโจงกระเบน สวมเสื้อคอกลมแขนสั้นสีใดก็ได้ ผ้าไหมผืนหนึ่งคาดเอว อีกผืนหนึ่งคล้องพาดไหล่ทั้งสองข้าง ปล่อยชายผ้าห้อยอยู่ด้านหลังสองชาย ผู้หญิงนุ่งผ้าขึ้นใหม่ลายพื้นบ้านที่เรียกว่า ผ้าโฮลเป็นผ้าไหมลายพื้นบ้านของชุมชนอีสานใต้คล้ายผ้าลายมัดหมี่ สวมเสื้อแขนกระบอกสีใดก็ได้ มีผ้าสไบเฉียงคล้องพาดไหล่ขวาผูกชายแบบหลวม ๆ หนึ่งทบปล่อยให้ชายห้อยลงที่สะเอวซ้าย หรือจะใช้ผ้าขาวม้าแทน ผ้าสไบก็ได้

การใช้ภาษาเนื่องจากกันตรึมเป็นเพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร ที่ใช้เป็นภาษาเขมรถิ่นไทยหรือเขมรสูง บางเพลงใช้ภาษาเขมรล้วนๆ แต่บางเพลงก็ใช้ภาษาเขมรปนภาษาไทยเพื่อให้คนไทยที่พูดภาษาเขมรไม่ได้ เกิดความเข้าใจความหมายของเพลง ซึ่งเนื้อเพลงจะแต่งตามสภาพชีวิตทั้งอดีตและปัจจุบัน ลักษณะคำร้อง กันตรึมเป็นเพลงที่มีลักษณะคำร้องเป็นการโต้ตอบกันระหว่างชายหญิง เนื้อหาที่ร้องจะเกี่ยวกับลักษณะทางสังคม เช่น ความเชื่อ อาชีพ ครอบครัวยุค ความเป็นตน ขณะร้องจะมีการเกี้ยวพาราสีไปด้วย อันที่ลักษณะของเพลงกันตรึม ลักษณะทางอันที่ลักษณะเพลงกันตรึม 1 วรรค มีจำนวนคำระหว่าง 4 - 7 คำ ทำนองและจังหวะเพลงในการเล่นกันตรึมมีหลายทำนอง การเล่นกันตรึมมีจุดมุ่งหมายหลักคือเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลินเป็นสำคัญ เรื่องที่นำมาเล่นจึงเป็นเรื่องของการเกี้ยวพาราสีของหนุ่มสาว เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้กันตรึมมีทำนองเพลงที่หลากหลาย

ภูมิจิตร เรื่องเดช (2529 : 13) กล่าวว่าทำนองของเพลงกันตรึมว่ามีเพลงที่หลายทำนองหลายจังหวะ เท่าที่รวบรวมได้มีมากกว่า 200 ทำนอง จนไม่สามารถจำได้ แต่ถึงกระนั้นก็ตามเมื่อจัดเป็นประเภทแล้วทำนองของเพลงกันตรึม สามารถแบ่งประเภทดังนี้ 1). ทำนองไหว้ครู เป็นท่วงทำนองที่ขำเนิบนาบใช้ร้องเมื่อเริ่มแสดงเพื่อระลึกถึงครูผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชา และร้องอีกครั้งหนึ่งเมื่อต้องลาผู้ดูเพราะจบการแสดง เพลงที่ใช้ทำนองไหว้ครูมีหลายบท เช่น ขวายจุมเือด ชะแรยชเคิง ชะแรยชเคือร ละเลียบรำเปียบ เป็นต้น

2). ทำนองสำหรับขบวนแห่ เป็นทำนองกลาง ๆ ให้ความรู้สึกสบายไปเรื่อย ๆ อ้อยสร้อยไม่รีบร้อน ทำนองนี้ร้องต่อจากทำนองไหว้ครู ผู้เล่นจะร้องทักทาย เกี้ยวพาราสีโอ้โลม ทำนองสำหรับขบวนแห่มีหลายบทดังนี้ ร่มพาย แอเกิด เกาะกรอก ออกยุม อันซอชชแนญญู ตรือบตุ่ม พนมขรวจ ช้อมบวงช้อกทม เป็นต้น

3). ทำนองเบ็ดเตล็ด เป็นทำนองที่เร้าสนุกสนานเร้าใจต่อจากทำนองสำหรับขบวนแห่ใช้ร้องช่วงของการเกี้ยวพาราสีมีหลายบทดังนี้ คเมาแม, ปการันแจก, กันจัญแจก, อมตุก, กะโน้บติงตอง, จันตี, ภูตตีก, กันตเรย, พน็อง, จองนารี, ร่มเปย บทอาโยต่างๆ เช่น อาโยรำแบ, อาโยพิมพวง, อาโยกลาย, อาโยซารยัง โอกาสที่เล่นกันตรึมเล่นได้มีโอกาสทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นงานมงคลหรืองานอวมงคล รวมทั้งการเล่นตามความเชื่อทางไสยศาสตร์ เช่น โจลมีวัด บ้องบ้อง เป็นต้น แต่ที่นิยมนำไปเล่นกันมากได้แก่งาน

มงคลต่างๆ งานรื่นเริงประจำปีต่างๆ ลักษณะการเล่น การเล่นกันตรึมแต่เดิมเจ้าภาพในงานนั้นจะจัดให้เล่นบนบ้านโดยมีแขกห้อมล้อมฟังและชมอยู่ใกล้ๆ แต่ต่อมามีการปลูกโรงหรือ ยกเวทีสูง ผู้ชมก็ชมอยู่รอบๆข้าง การจัดวงผู้เล่นดนตรีจะนั่งเป็นวงอยู่กับพื้น ส่วนผู้ร้องและผู้รำจะยืน

เนื้อร้องที่ร้องในเพลงกันตรึมนั้น ไม่นิยมร้องเป็นเรื่องราว มักจะร้องเป็นบทเบ็ดเตล็ด โดยเริ่ม

จากบทไหว้ครู แล้วจึงเล่นบทเบ็ดเตล็ดต่างๆ เช่น บทสั่งสอน บทเกี่ยวพาราสี บทพรรณนา บทรำพัน ฯลฯ แต่ละบทก็จะมีจังหวะที่แตกต่างกันออกไป และมีลีลาที่เหมาะสมกับคำร้องด้วย บทที่ร้องแต่เดิมมีชื่อหลายอย่าง เช่น แซรียปะเชร ชมโปง จานแบก สวายุจมเวียด เป็นต้น (พรณราย คำโสภา. 2540 : 34)

เวลาที่ใช้ในการแสดงกันตรึมหรือการเล่นกันตรึมโดยมากจะเล่นในช่วงเวลาค่ำ ประมาณ 5-6 ชั่วโมง หรือบางที่ก็แสดงถึงเช้า แต่กันตรึมที่เล่นในช่วงกลางวันก็มีแล้วแต่โอกาสในการเล่น สถานที่แสดงการเล่นกันตรึม นิยมเล่นในงานมงคลต่างๆ เช่น งานแต่งงาน โกนจุก บวชนาค หรืองานเทศกาลต่างๆ ในสมัยโบราณนั้น งานแต่งงานจะต้องมีวงกันตรึม เล่นกันตรึมกล่อมหอ จนถือเป็นประเพณี หากไม่เอากันตรึมมากล่อมหอ จะไม่ยอมร่วมหอลงโรงด้วยและถึงกับมีการเลิกจ้างการแต่งงานกลางคันก็มี เพราะถือว่าไม่สมบูรณ์แบบ ทำให้เจ้าสาวเสียขวัญและหมดกำลังใจหรืออาจจะมีอันเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ ซึ่งหมายถึง การหย่าร้าง หรือพลัดพรากจากกัน อัตราค่าจ้าง ในแต่ละงานจะได้รับค่าจ้างไม่เท่ากัน หากว่าวงกันตรึมที่มีชื่อเสียงค่าจ้างก็จะสูง แต่โดยทั่วไป ประมาณ 15,000-20,000 บาท

กันตรึมร่วมสมัย

กันตรึมร่วมสมัย เป็นการเล่นที่พัฒนามาจากการเล่นกันตรึมแบบดั้งเดิมโดยมีการประยุกต์ขึ้นใหม่ด้วยการนำเครื่องดนตรีสากลเข้ามาผสมผสาน และเล่นจังหวะที่เราใจสนุกสนาน เพลงร้องยังเป็นภาษาท้องถิ่นที่ฟังเข้าใจง่าย แต่งเรียบเรียงทำนองขึ้นจะร้องไปโดยไม่มีการร้องโต้ตอบ เพียงแต่ผลัดกันร้องระหว่างชาย-หญิง และมีหางเครื่องมาเต้นประกอบ ลักษณะเพลงเป็นเพลงแนวลูกทุ่ง เพลงแนวสตริง และเพลงแนวร็อค การพัฒนากันตรึมเป็นกันตรึมร่วมสมัย เกิดขึ้นในช่วงปี พ.ศ. 2539 ซึ่งริเริ่มพัฒนาขึ้นโดย วงของดาร์กี้ ต่อมา มีวงกันตรึมร็อคคองคย โดย นายสังวร พรหมบุตร ได้ร่วมกับนายคง มีชัย ซึ่งปัจจุบันจัดตั้งเป็นวงกันตรึมขึ้นใหม่ ใช้ชื่อว่า กันตรึมร็อคคองคย มีนักร้องประมาณ 7 คน และหางเครื่องประมาณ 24 คน รับแสดงตามงานต่างๆ ส่วนมากจะเป็นงานรื่นเริง (สุนทร อ่อนคำ. 2551 : 140) นอกจากนี้การแสดงกันตรึมร่วมสมัยมีองค์ประกอบที่สำคัญในการแสดง ดังนี้

เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงกันตรึมร่วมสมัย ประกอบด้วย ดนตรีพื้นบ้านกันตรึมผสมกับวงดนตรีสากล เช่น กลองกันตรึม ซอ ฉิ่ง ฉาบ กลองชุด กีตาร์ เบส อิเล็กโทน

การแต่งกายฝ่ายชายสวมเสื้อแขนยาว ผูกเนคไท นุ่งกางเกงขายาว สวมรองเท้าหนัง ฝ่ายหญิงใส่เสื้อตามสมัยนิยม นุ่งกระโปรงสั้น ใส่รองเท้า รัดข้อ ส่วนหางเครื่องใส่เสื้อรัดรูป นุ่งกระโปรงสั้น ใส่รองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้าหุ้มข้อ

ผู้แสดง มีทั้งชายและหญิง เป็นคนร้องประมาณ 5-7 คน หางเครื่องประมาณ 15-25 คน ผลัดเปลี่ยนกันเต้นหางเครื่องเป็นชุดๆ สถานที่แสดงเป็นเวทียกพื้นสูงระดับสายตาตามองเห็น คุ้ได้ 3 ด้าน ด้านหลังจะวางเครื่องดนตรีสากล

เพลงที่ร้องเป็นภาษาท้องถิ่นผสมกับภาษาไทยกลางฟังเข้าใจง่าย ทำนองจังหวะเป็นทำนองสมัยนิยมในปัจจุบัน ดึงดูดใจคนดู ให้อยากฟังซ้ำ ประยุกต์จากกันตรึมดั้งเดิมให้มีคนร้อง คนรำ และคนเต้น โอกาสที่แสดง ในขั้นแรกใช้แสดงในงานบุญประเพณี งานขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน หรืองาน รื่นเริงต่างๆ ลักษณะการแสดงและ วิธีการแสดง จะเริ่มด้วยการไหว้ครูเหมือนกับการเล่นกันตรึมแบบดั้งเดิม จากนั้นจึงเริ่มการแสดง ส่วนมากจะเป็นการร้องเพลงประกอบการเต้นของหางเครื่อง เวลาร้องกันตรึมร่วมสมัยจะใช้ไมค์ลอย เพลงที่ใช้ร้อง มีการผสมผสานระหว่างภาษาเขมรกับภาษาไทย แล้วเริ่มเล่นเพลงซึ่งผลัดเปลี่ยนกันร้องระหว่างชาย-หญิง เนื้อร้องส่วนมากเป็นการเกี้ยวพาราสี อัตราค่าจ้าง ประมาณ 25,000-40,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะทางใกล้-ไกล ในการไปแสดง

ตัวอย่าง เพลงกันตรึมที่เป็นภาษาเขมรทั้งหมด

เพลงเขมรพริกคลูน

กระम्मซ็อบไ้	สาวทุกวันนี้
บองมันเข้าใจโพงแซรียะเระกราว	พี่ไม่เข้าใจพวกหญิงบ้านนอก
เจ็ดคลูนเทอการมึงกอก	ใจกายทำงานกรุงเทพ
ลือบโม มุกซอจะอาว	กลับมาหน้าขาว
กระम्मเระกราวพริดคลูน	สาวบ้านลื้มตัว
กระम्मอมพริดคะแม	สาวลื้มความเป็นเขมร
มันเต็อนเร็อนแคซำอางแต่หุ่่น	ยังไม่ถึงเดือนทำตัวสำอางและดูแลหุ่่น
มุกเม็อดเนียงแซรียะกัซะน้อม	หน้าตาน้องก็ดี
ครบคะเนียงซอบแต่งแต่คลูน	ครบกันก็ซอบแต่งตัว
เทอยางวัยรุ่นทมมะเม็ย	ทำตัวเหมือนวัยรุ่นโตใหม่
แมโวยอ็อวเอยมันยุกบันขาด	แม่พ่อเอยห้ามไม่ได้
เม็ยนเปราะมารับเนียงแซรียะ	มีชายมารับน้องหญิง
กระบวนเย็ยแต่ซึ่ม	พูดแต่ภาษาไทย
อึ้ยตายอึ้ยตาย	อึ้ยตายอึ้ยตาย
แมอ็อวต่ายยชะดัมมันเต็อน	แม่พ่อต่ายยฟังไม่ทัน
กระम्मแจะสลัญ	สาวรู้จักความรัก
แจะสลัญเน็ยะเก็ร็อน	รู้จักรักเขาด้วย
แมอ็อวคองเปราะโมตะเน็ง	แม่พ่อฝ่ายชายมาถาม
เย็ยซึ่มพองกัมันเต็อน	พูดไทยกับเขาไม่ทัน
เออชะแต่เก็ร็อนกระम्मคะแม	เออเขียนเถอะสาวเขมร

(ศิลปิน กันตรึมร็อกคองคย)

ตัวอย่างกัณฑ์ที่มีภาษาเขมรผสมภาษาไทย

เพลงสาวชะแมร์

ขอฝากหัวใจ	คิดดีแล้วหรือรักสาวสุรินทร์
ปากหวานเสียจริง	พี่ชาย
กระम्मชะแมร์	ไม่งามแต่ไม่อายใคร
ปีนั้นที่เลิกลาจนสวาท	ยังจำฝังใจไม่ลืม
บานจะดัลเพลง	กลับ นาก็ดัลอดีต
ครั้งหนึ่งยังฝังจิต	อดีตที่ไม่เคยลืม
ใดกะตวมรวมคะเนย	คืนนั้นเห็นพี่เศร้าซึม
ทุกวันน้องจำไม่ลืม	ไม่ลืมเกลาะเสาะชะงาย
โง่เงาะบองแอง	บองแองบัดโตวฮินา
หรือบองพลิกโอนงา	สาวสุรินทร์พี่จำได้ไหม
บองแองเกิดกรู	คลุณเียงเป็นคนยากไร้
กลัวจริงน้องกลัวหัวใจ	กรูเซาะชะงายลืมคำ
ขอฝากหัวใจ	ดวงน้อยละห้อยไปถึง
จากสาวสุรินทร์คนหนึ่ง	รำพึงคิดถึงประจำ
หากพี่จริงใจ	ถึงแม้เจริตแค่ชนม์
คิดถึงพี่ทุกเช้าค่ำ	จากใจของสาวชะแมร์
	(ศิลปิน ศรีฟ้า ดารณี)

ตัวอย่างเพลงกัณฑ์ที่เป็นภาษาไทยทั้งหมด

เพลงเปิดกรูอีสานใต้

เออเออเอิงเอย	ฮะเออฮะเออฮะเออฮะเอย	ฮะเออ เออเอิงเอย	เออ เออเอิงเอย...
อีสานตอนเหนือ	แม่เขยเขามีหมอลำ		
อีสานใต้แม่งามข้า	เขามีศิลปะกันตรึม		
ไม่ว่าเขมรส่วยลาว	ไ้อ้เราก็กลุ่มเดียวกัน		
ยามมีสุขร่วมสุข	ยามทุกข์ช่วยเธอช่วยฉัน	เออ...	
มีอะไรสมัครสมาน	เพื่อนได้อีสานบ้านเอง		
มาฟังคำโฆษณา	ดาร์ก็จจะร้องเป็นเพลง		
พอสังเขปแก้แปด	สาวเมืองอีสานตอนใต้		

บุรีรัมย์เมืองแมน

เราต่างรู้ได้ยิน

ที่ฝรั่งเขาเอาไป

เป็นปราสาทโบราณ

ลวดลายแกะหินสวยสม

ย้ายมาเมืองสุรินทร์

แต่ละปีเขามีงาน

ช้างเตะบอลชักเย่อ

มีช้างวิ่งเก็บของ

ประเพณีชนช้างศึก

ตำนาน

มีคนเด่นคนดัง

เฉลิมพลด้วยชี

ย้ายไปศรีสะเกษ

เขาลือให้พรว่าเอริดอเป็ย

แต่เดี๋ยวนี้ไม่แล้งแล้ว

ลือทั่วแดนอีสาน

ยังมีน้ำตกการไหลเรียกได้

น้ำเย็นชื่นชาน

หมอลำก็ดังแล้ว

ด้วยความแห้งแล้ง

จึงยึดพื้นเมือง

ไ้หนุ่มชายแดน

เมตตาเห็นใจ

เออเอ้อเอ็งเอย ฮะเออฮะเออฮะเออฮะเอย ฮะเออ เออเอ็งเอย เออ เอ้อเอ็งเอย...

แดนถ้าประสาทหิน

เรื่องทับหลังนารายณ์ เออ...

เดี๋ยวนี้ได้กลับมาดูภูมิ

ตั้งตระหง่านบนพนม

ขอชมช่างศิลป์ถิ่นวรรณ

ถิ่นช้างโตแม่ขวัญ

บ้านฉันเขาจัดใหญ่โต เออ...

แถมเดินระบำบ้ากัน

คล้องช้างแบบโบราณ

เมืองสุพรรณ

สามองค์เจดีย์

ชื่อไอ้เขี้ยวดาร์กี้

มีแต่พระเอกหน้าดำ...เออ

ดินแดนอาเพศที่เคยซ้ำ

เมืองอีสาน

แว่วข่าวพิชพันธุัญญอาหาร

ว่าเป็นราชากระเทียมไทย

น้ำตกห้วยจันทร์ ฮะ...เออ...เอย

เลื่อนชั้นเป็นที่ทองเที่ยวไทย

สากลูกทุ่งก็มากมาย

หญ้าเหลือง

เลี้ยงกาย

อีสานได้

ขอให้ช่วยฟัง

(ศิลปิน ดาร์กี้กันตรึม)

คณะกันตรึมร่วมสมัย

วงกันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ที่เป็นชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปมี ดังนี้ คณะกันตรึมดาร์กี้กันตรึมร็อค คณะกันตรึมน้ำผึ้ง เมืองสุรินทร์ คณะกันตรึมศรีฟ้า ดาร์ณี คณะกันตรึมชอประยุกต์สังวรพรสวรรค์ คณะกันตรึมสมานชัย คณะก้องสุรินทร์ คณะกันตรึมบุญฮื้อ เสียงสวรรค์ คณะกันตรึมจันท

รา เสียงเสน่ห์ คณะกันตรึมยอดรัก โศกนาสาม คณะกันตรึมลอยทอง คณะกันตรึมส่องแสง คณะกันตรึมไฟโรจน์ คณะกันตรึมรื้อคองคย และคณะกันตรึมรื้อคองเจ้ายัย เป็นวงกันตรึมที่ได้รับความนิยมมาก เพราะมีจังหวะที่รวดเร็ว สนุกสนานกว่าการแสดง มีความหลากหลายดึงดูดผู้ชมได้ดีกว่า การเป็นกันตรึมประยุกต์ในปัจจุบัน เกิดจากศิลปินได้ให้ความสำคัญกับยุคสมัยที่เปลี่ยนไป มีการดัดแปลงให้เข้ากับความต้องการของผู้ชม เช่น กันตรึมรื้อคองคย คณะกันตรึมรื้อคองเจ้ายัย เป็นต้น งานเพลงที่มีทั้งภาษาเขมรและภาษาไทยผสมกันทำให้คนเขมรและคนไทยฟังเข้าใจ เกิดความบันเทิงเสียงเพลง วงกันตรึมดังกล่าวจึงได้รับความนิยม ศิลปินไทยเชื้อสายเขมร คือ ยิ่งยง ยอดบัวงาม ได้สร้างผลงานเพลงภาษาเขมร ร้องแปลเป็นภาษาไทย ในเพลงเจรียง “ยิ่งยงสอนน้อง” ใช้จังหวะกันตรึม สร้างผลงานเพลงที่มีชื่อเสียงได้ ฉะนั้นกันตรึมยังคงมีบทบาทมากกับวิถีชีวิตของชาวเขมร เราต้องยอมรับกันว่า กันตรึม ยังคงอยู่ได้เพราะมีผู้ชม ผู้ฟังที่ยังชื่นชอบ และความเชื่อทางวัฒนธรรมของบรรพบุรุษที่ต้องการให้มีการแสดงกันตรึม ในงานบุญและงานสำคัญต่างๆ จึงเชื่อแน่ว่า การแพร่กระจายของกันตรึม จะอยู่เฉพาะกลุ่มของชาวเขมรเท่านั้น ตราบใดชาวเขมรยังอยู่และชื่นชอบ กันตรึมก็สามารถทำการแสดงต่อไปได้ แต่ตราบใดแม้จะมีชาวเขมรแต่ไม่ชื่นชอบ ไม่ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิม กันตรึมต้องสูญสิ้นอย่างแน่นอน

คุณค่าเพลงพื้นบ้านกันตรึม

เพลงพื้นบ้านกันตรึม มีลักษณะเป็นเพลงปฏิพากษ์ คือการใช้ปฏิภาณไหวพริบในการแก้ปัญหาต่างก็มีเอกลักษณ์ของตนเอง ที่มีเนื้อร้องสั้นๆ เป็นคำคล้องจองในแต่ละวรรค มีตั้งแต่ 4-9 คำ แต่ละบทมี 4-12 วรรค เนื้อร้องแต่ละเพลงขึ้นอยู่กับทำนองเพลงแต่ละเพลง คุณค่าด้านภาษา มีการเลือกสรรคำทำให้เกิดความไพเราะ มีการเล่นสัมผัสที่เป็นภาษาเขมร แต่ไม่มีรูปแบบที่ตายตัว ในเพลงพื้นบ้านดังกล่าวมีหลายลักษณะ เช่น การใช้สัญลักษณ์ การใช้ความเปรียบ การเน้นคำ การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ การใช้คำขยาย ส่วนมากเพลงกันตรึมมีการใช้ถ้อยคำน้อยแต่มีความยาวยาก ใช้ถ้อยคำกล่าวเกินจริง กล่าวทำนองขัดกัน ใช้คำอุปมาอุปไมย เนื้อหาของบทร้องกันตรึมยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ประเพณี ค่านิยม คุณค่าทางด้านสังคมวิทยาของเพลงพื้นบ้านกันตรึม จะสะท้อนให้เห็นถึง ศาสนา สังคม การประกอบอาชีพ ค่านิยมพื้นฐาน ส่วนคุณค่าทางด้านจิตวิทยาให้ความสนุกสนาน สอดแทรกบทตลก สร้างอารมณ์ร่วมในหมู่ผู้ฟัง เป็นการระบายอารมณ์เก็บกด ซึ่งเป็นการระบายออกจากจิตไร้สำนึก ซึ่งผู้เล่นมักแสดงออกในรูปของการใช้คำพาดพิงถึงอวัยวะเพศและเพศสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมา หรือใช้ภาษาเชิงสัญลักษณ์ เพื่อลดความรู้สึกหยาบคายลง

บทสรุป

เพลงพื้นบ้านกันตรึม ที่เล่นสืบทอดกันมานานตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ลักษณะเด่นของเพลงพื้นบ้านกันตรึม คือ มีภาษาและรูปแบบการเล่นเฉพาะถิ่น มาในระยะหลังได้รับผลกระทบจาก

วัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาที่บทบาทในสังคมค่อนข้างมาก เพลงพื้นบ้านกันตรึมจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง เพื่อปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมการแพร่กระจายของกันตรึม จึงทำผู้ศึกษาได้ทราบถึงพัฒนาการ องค์ประกอบของเพลงพื้นบ้านกันตรึม และภาพสะท้อนของสังคมกลุ่มชนชาวไทยเขมรในจังหวัดสุรินทร์ ในด้านเศรษฐกิจและอาชีพ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ด้านค่านิยม และความเชื่อ จากเพลงพื้นบ้าน กันตรึมในจังหวัดสุรินทร์ ขณะเดียวกันกันตรึมก็ยังยึดรูปแบบเก่าของเพลงพื้นบ้านให้คงไว้คำกลอนยังใช้ ภาษาถิ่น รูปแบบการร้องโต้ตอบระหว่างชายหญิง การพ้องเกี่ยวกัน การใช้เครื่องดนตรี เช่น กันตรึม แบบดั้งเดิม ยังมีอยู่ในการเล่นเพลงพื้นบ้านเหล่านี้ นับว่าเพลงพื้นบ้านกันตรึม ได้พัฒนาและปรับเปลี่ยนตัวเองไปเพื่อให้เข้ากับยุคใหม่ ตามยุคสมัย และยังมีคุณค่ามีประโยชน์ ในด้านให้ความ สนุกสนาน เพลิดเพลิน และยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือสื่อสารระหว่างรัฐกับประชาชนได้เป็นอย่างดี

บรรณานุกรม

- กมล เกตุศิริ. (2527). “การละเล่นพื้นบ้านสุรินทร์”, ใน **เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้าน**
จังหวัดสุรินทร์. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์ .
- เครือจิต ศรีบุญนาถ. (2546). **พัฒนาการเพลงพื้นบ้านอีสาน หมอลำกลอน เพลงโคราช**
เจรียงเบริน. สุรินทร์ : คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
_____. (2539). **เจรียงเบริน : เพลงพื้นบ้านของชาวไทยเขมร จังหวัดสุรินทร์**. ภาควิชา
นาฏศิลป์. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. สุรินทร์ : สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- โฆสิต ดีสม. (2544). **พัฒนาการของกันตรึมบ้านดงมัน ตำบลโคกค้อ อำเภอเมือง จังหวัด**
สุรินทร์. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา .มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เจริญชัย ชนไพโรจน์. (2531). **ดนตรีพื้นบ้าน**. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสาร
คาม.
- ธิดา โมสิกรัตน์ และคนอื่นๆ. (2532). “ดนตรีพื้นบ้านของไทย,” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาศิลปะ**
การละเล่น และการแสดงพื้นบ้านของไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประกอบ ผลงาม. (2528). **สารานุกรมกลุ่มชาติพันธุ์เขมรถิ่นไทย**. สถาบันวิจัยภาษาเพื่อพัฒนา
ชนบท. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล
- ผกา เบญจกาญจน์. (2523). **การละเล่นพื้นเมืองอีสานใต้**. บุรีรัมย์ : วิทยาลัยครูบุรีรัมย์
- พรรณราย คำโสภา. (2540). **กันตรึมกับเพลงประกอบการแสดงพื้นบ้าน จังหวัดสุรินทร์**.
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. สุรินทร์ : สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- ภูมิจิตร์ เรืองเดช. (2528). **กันตรึมเพลงพื้นบ้านของชาวเขมรในจังหวัดบุรีรัมย์**. กรุงเทพมหานคร
: กรมการฝึกหัดครู.
- ศิราพร ลีตะฐาน. (2535). “เพลงและการละเล่นพื้นบ้าน,” ใน **เอกสารการสอนชุดวิชาภาษาไทย**
ศึกษา : อารยธรรม. สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สุกัญญา สุขฉายา. (2525). **เพลงปฏิพากษ์:บทเพลงแห่งปฏิภาณของชาวบ้านไทย**.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุนทร อ่อนคำ. (2551). **เจรียง กันตรึม : วิเคราะห์สภาพสะท้อนสังคมกลุ่มชนเขมรอีสานใต้**.
วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- _____. (2527). **เพลงพื้นบ้านและการละเล่นพื้นบ้านจังหวัดสุรินทร์**. กรุงเทพมหานคร : กรุงเทพมหานคร
การพิมพ์.
- สุมาลย์ เรืองเดช. (2525). **เพลงพื้นบ้าน : เอกสารเผยแพร่ความรู้ระดับ 4**. กรุงเทพมหานคร :
ศูนย์วัฒนธรรมพื้นบ้านแห่งชาติ.
- อารีย์ ทองแก้ว. (2549). “การละเล่นพื้นบ้านในจังหวัดสุรินทร์”. ใน **วัฒนธรรมท้องถิ่นสุรินทร์**.

สุรินทร์ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

อเนก นาวิกมูล. (2532). “พื้นบ้านพื้นเมืองถึงเพลงลูกทุ่ง,” ใน **ดวลเพลงกลางทุ่ง**. กรุงเทพฯ : ไผ่สาล
ศิลป์การพิมพ์.